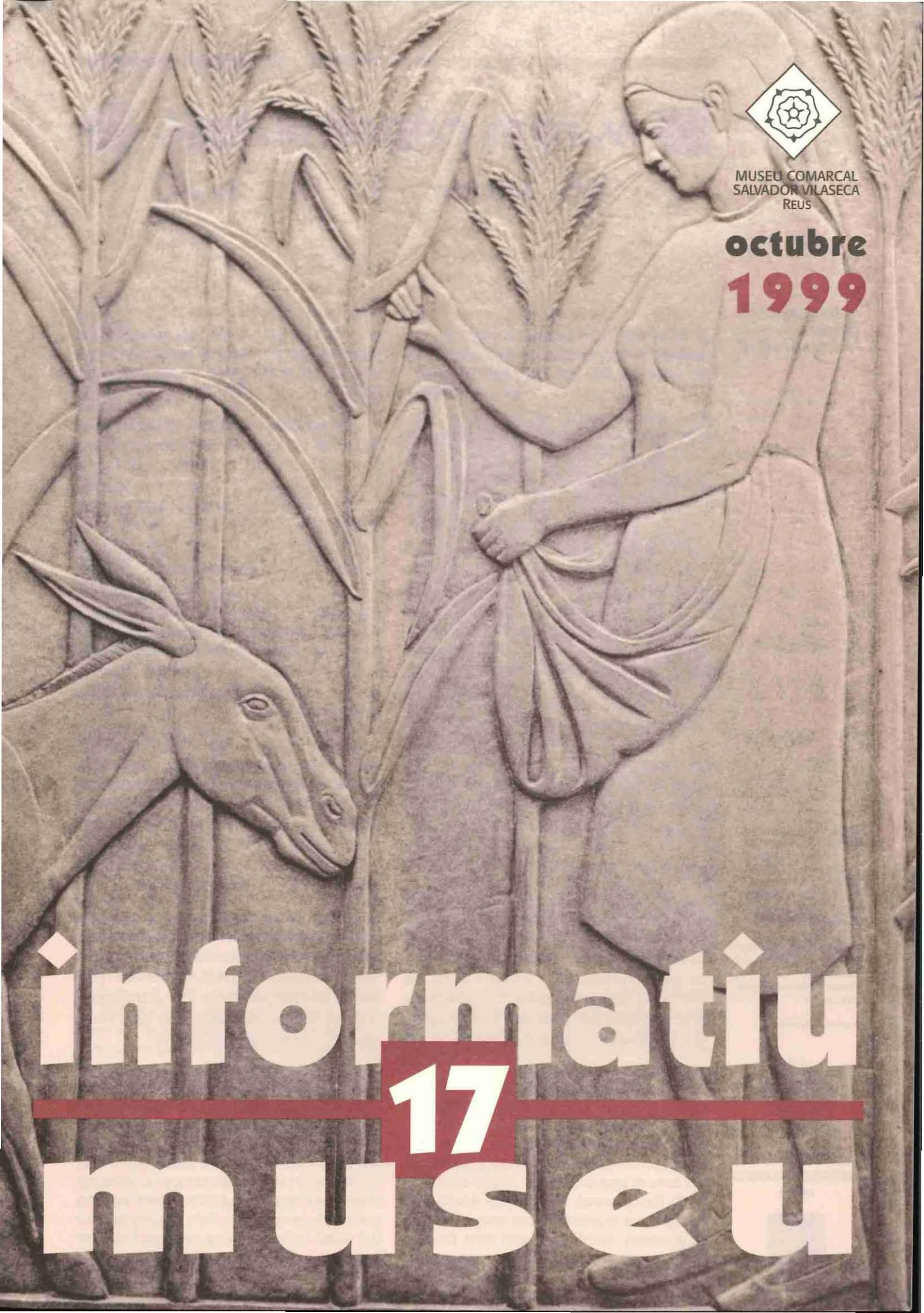

MUSEU COMARCAL
SALVADOR VILASECA
REUS

octubre
1999

informatiu
17
musseu

Mirem cap al futur

Xavier Filella i Fargas
Regidor de Cultura

La història és cíclica i es va construint al llarg dels anys gràcies a esperits, voluntats, maneres de ser i maneres de fer de tota la gent que hi estem implicats, ja no només des dels estaments polítics, sinó, evidentment, des de tots els àmbits. Ara comencem una nova etapa i és en aquests moments quan és indicat reflexionar sobre el present, mirar enrere cap al passat i sobretot treballar de cara al futur.

En aquest sentit, tenim clar que el que volem és ser ambiciosos amb el futur i avançar en la concreció de diferents aspectes i temes per tenir un Museu Comarcal com el que creiem que la ciutat mereix, un Museu que volem relançar l'octubre de l'any vinent, l'any 2000.

Mentre continuem treballant per l'avui, hem aconseguit fer propis els equipaments del Museu i presentem una gran exposició monogràfica sobre Joan Rebull (gràcies, una vegada més, a la col·laboració amb la Fundació "la Caixa"), entre molts altres aspectes, i mirem de definir unes línies que són les que marcaran aquest camí cap al futur.

Per un costat volem una ampliació dels serveis que pensem que es pot aconseguir, per començar, amb una unificació dels horaris i dels dies d'obertura, per tal d'afavorir l'assistència de públic a les diferents sales d'exposicions. Precisament, per a les que són de caràcter permanent, estem treballant per

aconseguir ampliar les sales i, per a les d'art contemporani (la Sala Reus i la Sala Quatre), pensem que és important aconseguir oferir programacions habituals amb una programació de caràcter anyal.

D'altra banda, estem treballant per adequar un espai que esdevingui sala fixa, amb exposicions temporals, per a tots els aspectes de caràcter etnogràfic, un espai que es trobaria al raval de Santa Anna i que estarà dedicat a l'etnografia. Així mateix, encaixant amb **el disseny d'un pla museístic global**, que treballem des del Patronat del Museu i des de diferents estaments de la societat civil per tal de mostrar com creiem que hauria de ser el Museu del futur, pensem que és important avançar en la constitució d'un fons d'adquisició d'obres.

Finalment, en aquesta línia de treball pel futur, hem obert un nou objectiu: aconseguir per a la Fototeca de Reus una seu fixa i estable, que es perfila que es podrà situar al Mas Iglésias, així com una millora de l'equip tècnic, que oferirà més possibilitats de treball i de recopilació de materials fotogràfics.

Així doncs, com hom pot comprovar, ens trobem davant una nova etapa per a la qual ens plantejem una infinitat de noves propostes, iniciatives i projectes per tal que entre tots aconseguim aquest Museu del futur que tant desitgem. Esperem que us agradi.

Edita: Museu Comarcal Salvador Vilaseca. Reus
Directora: Anna Figueras
Redacció: Museu Comarcal Salvador Vilaseca.
Raval de Santa Anna, 59
tel. 977 34 54 18
fax 977 34 52 49
43201 REUS
A/E: mcsv@readysoft.es
Imprimeix: Gràfiques del Matarranya
Tirada: 5.000 exemplars
DLT-582-94

Imprès en paper ecològic

MUSEU COMARCAL
SALVADOR VILASECA
REUS

Joan Rebull

(Reus 1899 - Barcelona 1981)

Joan Rebull Torroja va néixer a Reus el 1899 en una família humil i va perdre el pare quan era molt jove. Va començar l'aprenentatge d'escultor en un taller d'imatgeria local on començà a mostrar-se extraordinàriament dotat per a l'escultura i als dotze anys ja va guanyar un concurs d'aprenents. Al recer de la secció d'Art del Centre de Lectura amplià la seva formació i als setze anys se n'anà a Barcelona, on acudí a una sucursal de l'Escola d'Arts i Oficis i a l'Escola de la Llotja i, simultàniament, treballà en un taller professional d'escultura. Després d'un breu retorn a Reus, s'instal·là novament a Barcelona amb el suport d'una beca de l'Ajuntament de Reus i sota la protecció d'Evarist Fàbregas, cosa que li va permetre tenir el seu primer taller. El 1921 guanyà una beca del Cercle Artístic de Sant Lluc que li serví per estar-se a París i a Londres durant cinc mesos. Aquest viatge representà l'oportunitat d'estudiar a fons l'art egipci i grecoromà al museu del Louvre i al British, així com de viure l'ambient artístic i cultural de París quan era el centre mundial de l'art. Amb aquesta experiència quedà definida la seva formació i la projecció com a escultor. Quan l'any 1926 tornà a París per viure-hi durant tres anys, ja ho feu des d'una posició professional força reconeguda.

Tot i tenir moltes afinitats estètiques i temàtiques amb els noucentistes, Rebull es volgué desmarcar del seu ideal conservador. Participà en les exposicions dels "Evolucionistes", grup al qual s'integrà com a un dels membres més actius. La inspiració en formes de l'art antic, el coneixement i lleugera influència de Picasso i l'actitud inconformista, pròpia dels artistes d'avantguarda, el situaren entre els joves autors renovadors dels anys vint i trenta. La seva escultura aconseguí uns trets molt personals i característics, que podem definir per l'estètica depurada, els volums tensats, nets i referits a la geometria interna de cada element representat. Integrà iconografies noucentistes amb la representacions de dones de tipologia mediterrània, nens, retrats, escenes i composicions amb dones nues. L'admiraçió per l'art grec arcaic, l'egipci tardà i el romà es manifestà en les figures policroma-

des, la simplicitat i el gest serè dels retrats, tan propers als romans i alhora revestits d'una modernitat donada pel respecte a l'estructura dels volums i per la simplificació de les formes.

Assumpta Rosés,
comissària de
l'exposició

La Pastoreta (1951)

Foto: Francesc Fernández

Si com a artista se situava en el límit entre classicisme i avantguarda, el cert és que la seva actitud humana va ser més radical, comproment-se amb grups i ideologies d'esperit progressista. Durant la Segona República va acceptar diverses responsabilitats de política cultural i, juntament amb Ignasi Mallol, va fundar el Taller Escola d'Art de Tarragona, un ambiciós projecte de renovació pedagògica de les arts plàstiques que deixà un intens record malgrat la seva curta durada. En aquesta època gaudí d'una etapa de gran reconeixement professional i humà amb responsabilitats, premis i encàrrecs importants. En són exemple el no-

MUSEU COMARCAL
SALVADOR VILASECA
REUS

menament com a membre de l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi, l'any 1934 o el premi Damia Campmeny, el 1938.

La Guerra Civil trencà la trajectòria establerta; calgué tancar el Taller Escola, bombardejat, afrontar situacions perilloses en la seva tasca de responsabilitat en la protecció del patrimoni i, finalment, començà una etapa d'exili al sud de França i a París d'on poc després va sortir temporalment amb la seva família fugint de l'ocupació alemanya.

Alegoria del mite del Triptòlem (1968)

Foto: Francesc Fernández

Es refugiaren a Pontins, on morí la seva dona, i Rebull tornà a París, on visqué una època dura, de responsabilitats com a pare i lluita professional en un temps advers de guerra i postguerra. És en aquells anys que intima amb Picasso amb qui manté una relació d'amistat i per a qui fa alguns treballs, com el retrat de Maya Picasso i, fins i tot, esporàdiques col·laboracions professionals per al Picasso escultor. Per a un home afectiu i sociable com era Rebull, l'amistat amb emigrants espanyols, intel·lectuals i artistes, fou la clau de la supervivència en aquells anys difícils.

La represa de l'activitat comercial a París li proporcionà uns encàrrecs per a l'exposició Le Théâtre de la Mode, l'any 1945, uns aparadors de productes de la indústria de la moda francesa en els quals col·laboraren diferents artistes. Rebull feu els caps i les mans d'uns maniquins, uns petits centaures

i un carrusel de cavallets amb la seva característica habilitat per les figures infantils, creant uns elements plens de gràcia i espontaneïtat que tingueren un gran èxit. Viatjà a Londres i Nova York, on itinerava l'exposició, i rebé, de rebot, uns altres encàrrecs semblants per a la Cambra de Comerç i la Companyia del Gas de Londres. Aquests èxits, el prestigi i el suport econòmic que representaven, li permeteren plantejar-se tornar a Catalunya. Rebull havia conegut la seva segona dona, Conxa Farré, i després del naixement de la seva filla Cristina va decidir el retorn de la família.

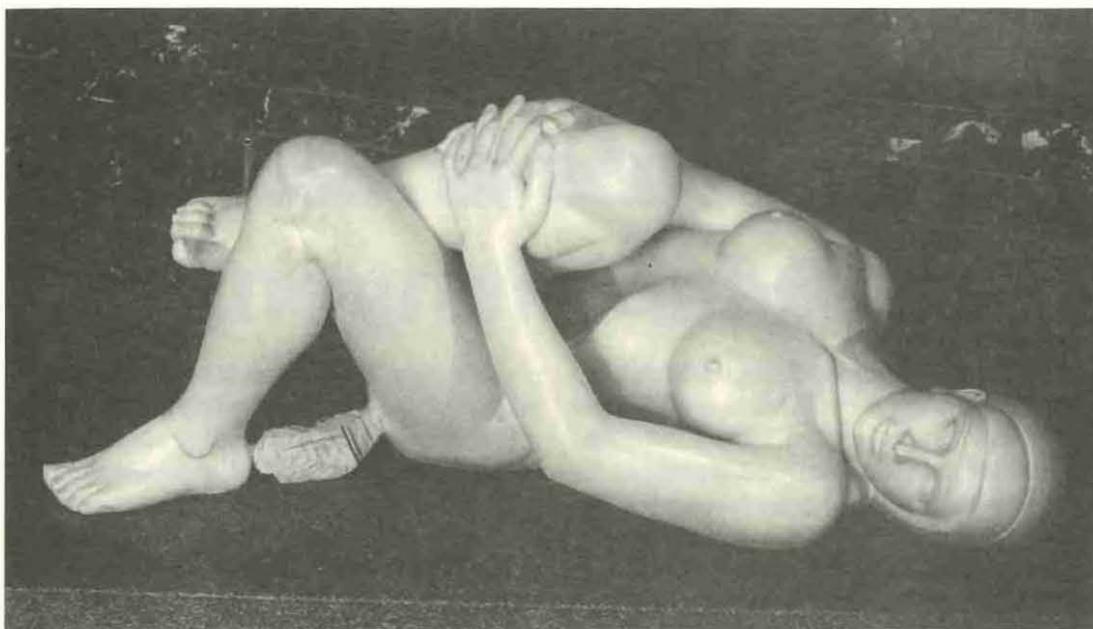
Quan va arribar a Catalunya el 1948, repregué el treball amb obres per al monestir de Montserrat, per a la ciutat de Reus, col·laboracions amb arquitectes i una bona acollida per part de la nova burgesia barcelonina, que li encarregà retrats, escultures per a jardins, relleus, etc. Exposà a la Galeria Syra i participà en exposicions col·lectives, com la Biennal Hispanoamericana de l'any 1951 on va guanyar el Gran Premi d'Escultura.

Grans relleus, monuments, retrats, llargues sèries amb variacions de dones ajagudes i assegudes de mida aproximadament natural i altres versions de les mateixes obres en escales reduïdes, formen part d'una producció intensa, marcada per les demandes del mercat. És una obra més decorativa i menys purista que la seva etapa d'abans de la guerra, però manté un camí de depuració tècnica i afirmació de la plasticitat que compensa, en part, les repeticions excessives.

En aquesta darrera etapa, Rebull va a la seva, té el seu llenguatge i el seu públic i, aparentment, es desentén de les modes i les tendències de l'art contemporani. El cert és que la seva actitud crítica amb l'art abstracte, expressionista o conceptual no impedeix veure en la seva obra alguna permeabilitat envers les noves idees i formes. En alguns retrats i figures dels anys seixanta i setanta abandona l'acabat llis i compacte, característic de la seva escultura, i adopta un treballat del fang de forta textura i modelat expressiu que podria respondre a alguna influència de l'ambient informalista. En altres figures treballades de manera realista, com la maternitat en què representa la seva dona Conxa amb el seu fill Raimon, el caràcter temporal i quotidià de la imatge, ens acostava a alguns conceptes de la representació figurativa del Pop Art. Rebull, doncs, no era aliè al que passava al seu entorn i una mostra més la trobem en la peça abstracta de ferro esmaltat, projecte d'un penell, que algun cop s'ha dit que va fer com a broma, però que estava disposat a construir en mi-

MUSEU COMARCAL
SALVADOR VILASECA
REUS

**Dona ajaguda
(c.1981)**

Foto: Francesc Fernández

des monumentals i a situar en una urbanització a l'Ametlla del Vallès, molt a prop d'on s'havia construït una casa-taller.

El Rebull dels últims anys treballa amb l'ajuda dels seus col·laboradors, viatja, s'està a temporades a Reus, segueix admirant els clàssics, de qui tant va aprendre, és reconegut, premiat, i rep el suport de la seva ciutat natal, que el té present amb encàrrecs públics i privats i li organitza amb motiu dels seus 80 anys una gran exposició antològica, que acaba sent un comiat poc abans de la seva mort.

Si Rebull no hagués estat un bon escultor, seria igualment un personatge digne d'atenció. Hauríem de parlar d'ell per la seva faceta d'home públic compromès políticament: diputat, membre de la Junta de Museus, organitzador del Taller Escola d'Art de Tarragona, comissari per a la protecció del patrimoni durant la Guerra Civil... La seva vida privada ho fou tot menys grisa: fem referència als seus amors mai explicats clarament, però dels quals tothom que el coneixia en sap alguna cosa; a les peripècies de la seva família durant l'exili (la mort prematura de la seva dona, el paper de pare i la tendresa pels seus fills, expressada públicament en múltiples retrats, la gran personalitat i bellesa de la seva segona dona, fixada en moltes escultures...). El caràcter de Joan Rebull es definia també per la relació intensa amb els amics, amb alguns clients i col·laboradors, i per l'arrelament a Reus i a Catalunya.

Si bé en la seva escultura va optar per jugar segur i s'afirmà en la tradició clàssica, en l'actitud vital es va mantenir més agosarat: mai va perdre un punt d'excentricitat, un comportament anticonvencional, que s'expressa en molts moments de la seva vida,

com en la conferència surrealista del Centre de Lectura de l'any 29, en el gust per tenir animals a casa seva, com un ruc, una cabra i diversos gossos que poblaven el jardí de la vivenda-taller del passatge Turull a Barcelona durant els anys seixanta. Els qui el varen conèixer recorden el tracte lliure i espontani, les aptituds per a la cuina, sempre disposat a preparar algun plat per als amics, l'estampa de la seva gran envergadura encabida en un Biscooter amb què anava fins i tot al Liceu...

El centenari del naixement de Joan Rebull dóna peu a recuperar el record de l'home, el ciutadà implicat en la gestió pública, l'artista lliure i excèntric, l'escultor del seu temps. Escultor vocacional i precoç, s'enorgullia de la seva professionalitat i aconseguí crear una figuració personal fonamentada en una profunda observació de la realitat, a la recerca d'una imatge ideal que ell anomenava "la veritat plàstica". A l'exposició que commemora aquest aniversari es mostren els seus treballs d'aprenentatge, les obres més agosarades dels temps de relació amb els "Evolucionistes", la seva producció de maduresa, així com el notable treball que realitzà en el camp de l'escultura pública i la pedagogia de l'art. La seva darrera voluntat fou deixar al Museu de Reus el fons del seu taller, i aquesta ha estat l'ocasió de presentar part d'aquest llegat en una recreació de l'ambient de treball de l'escultor, on algunes d'aquestes peces el van acompanyar durant molts anys.

MUSEU COMARCAL
SALVADOR VILASECA
REUS

Restauració d'una imatge de la Mare de Déu

Anna M. Miralles i Meritxell Cardona, departament de restauració del MCSV

Recentment s'ha incorporat al fons del Museu una imatge de la Mare de Déu que havia estat propietat d'Elisa Porqueres (1897-1988), de la Morera de Montsant. La imatge ha estat donada al Museu per Concepció Salvi Pla.

Tot i la seva procedència prioratina, la imatge feia molts anys que era a Reus, en una casa del raval de Sta. Anna. Com a anèc-

La figura en qüestió és una talla de fusta policromada. Presentava evidents signes d'atac biològic actiu i pèrdues puntuals de suport i capa pictòrica. L'anàlisi de petites mostres d'aquesta capa ens va permetre comprovar que es tractava d'un repintat, ja antic, que ocultava una riquíssima policromia en or fi, amb decoracions *-llamat-* Després d'un seguit de proves, amb petites cates arreu de la superfície repintada, decidirem retirar les capes de pintura afegides, de baixa qualitat, en favor de la pintura original conservada en la major part de la imatge. D'aquesta forma es podria tornar a contemplar tal com va ser creada. El resultat va ser excel·lent, ja que es conservava més del vuitanta-cinc per cent de la pintura original.

Després de l'obligada desinfecció començarem la retirada mecànica de la capa més superficial i la consolidació de petites zones descohesionades del suport.

Un detall a remarcar és l'expressió de la mirada de la Mare de Déu, reforçada pels ulls. Aquest efecte s'aconsegueix amb l'aplicació de dos vidres per mitjà s'una secció efectuada al rostre, fet que els hi atorga una brillantor diferent als que són simplement pintats.

Pot resultar sorprenent trobar peces amb una factura d'execució tan delicada i una decoració certament luxosa, amagades sota repintats barroers amb pintura de baixa qualitat. Tanmateix aquest és un fet prou freqüent, que s'explica pel canvi de modes i de gustos estètics al llarg dels segles i per la reutilització popular d'imatges procedents d'antigues capelles o monestirs. En aquest sentit, tot i que desconexim absolutament l'origen de la peça que ens ocupa, no se'ns escapa la possibilitat que es tracti d'una imatge procedent de la Cartoixa d'Escaladei. Es tracta només d'una hipòtesi, però cal tenir en compte que no foren poques les imatges i objectes que, expoliats del monestir el 1835, es van escampar pels pobles de la comarca. La qualitat de la imatge i la seva decoració reforça, en tot cas, aquesta hipòtesi.

La imatge, abans i després de la restauració

dota, ens explicaren que en els anys de la guerra de 1936-39 va ser disfressada amb les robes d'una nina per tal d'evitar la seva destrucció.

No sabem si aquesta imatge corresponia a cap advocació concreta de la Mare de Déu. La propietària l'anomenava de Santa Maria i no presenta particularitats iconogràfiques que la identifiquin amb una advocació determinada.

Un cop arribada al Museu, la imatge va passar al departament de restauració per tal de procedir, com sempre es fa, a la valoració del seu estat i a les primeres intervencions necessàries, habitualment de desinfecció -per evitar contagis a d'altres peces- i de consolidació.

MUSEU COMARCAL
SALVADOR VILASECA
REUS

Inventari i noves peces del fons etnogràfic del Museu

Com ja havíem comentat en el número anterior de l'Informatiu, aquest hivern es va encetar una campanya de revisió del catàleg del Museu, centrada inicialment en les col·leccions d'oficis emmagatzemades a les sales de reserva del Museu a la plaça de la Llibertat, i que va continuar amb les col·leccions de materials arquitectònics, les de terrissa i vidre. En l'actualitat es treballa, ja als magatzems del raval de Santa Anna, amb les col·leccions de roba i indumentària, objectes decoratius i de l'àmbit domèstic, joguines, etc.

Com a resultat d'aquest treball, el nostre Museu comptarà, a finals d'aquest any, amb un llibre d'inventari, revisat i informatitzat pel que fa a les col·leccions històriques i etnogràfiques, que permetrà un coneixement exacte i un millor accés als més de sis mil objectes que componen aquest fons. L'ús de la fotografia digital, de forma complementària a altres suports, ens permetrà agilitzar encara més aquestes consultes.

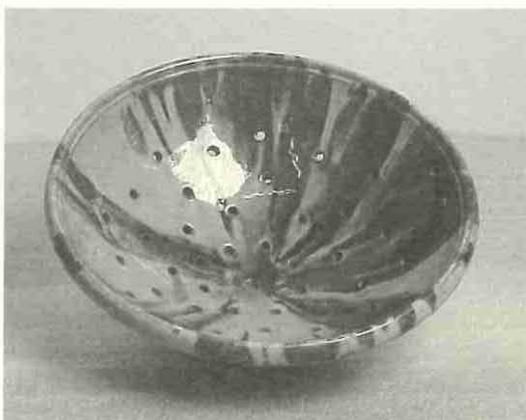
Aquest treball s'ha realitzat amb els responsables de documentació i de les col·leccions històriques i etnogràfiques del Museu i la contractació temporal de dues persones com a documentalistes.

Certament, tot i que el treball realitzat té un resultat evident, resta encara un volum important de feina a fer, tant pel que representa ampliar aquesta revisió del catàleg a la resta de col·leccions del Museu com per l'elaboració de les fitxes completes dels objectes catalogats. El Museu reusenc es troba, en el canvi de segle, en una situació que, malauradament, sovinteja en el món de les institucions patrimonials. Disposem d'unes col·leccions molt riques, però amb uns nivells de documentació, en molts casos, insuficients.

La tasca de documentació ens ha de servir, a més de tenir un millor coneixement del nostre fons, per planificar les actuacions de futur pel que fa a la recollida de nous materials per a les col·leccions històriques i etnogràfiques del Museu. Efectivament, en una societat canviant com la nostra, les possibilitats de creixement d'aquest fons són considerables. Cal doncs establir uns crite-

ris de prioritat, completant i actualitzant les col·leccions existents o incidint en altres àrees temàtiques.

Aquest estiu s'ha incorporat al fons diversos objectes, aprofitant el procés de reubicació dels materials, entre els quals destaquen un seguit de peces aportats per l'associació Carrutxa. Aquesta col·lecció és el resultat de diversos treballs de recerca, impulsats per aquesta associació cultural entre 1983 i 1987, que van servir de base per a la realització d'exposicions com *La terrissa a la vida quotidiana* (1983), sobre els objectes de terrissa produïts i emprats a les comarques meridionals del Principat; *El galliner* (1985), sobre els atuells utilitzats per als animals domèstics, o *Terra, roda i tupí* (1987), sobre la producció de terrissa de foc per part dels artesans de la Selva del Camp.

Escorredora de producció reusenca, s. XX

Des de fa anys, la col·laboració entre aquesta entitat i el MCSV s'ha concretat a partir de la coincidència en l'objectiu de conèixer i preservar el patrimoni etnològic de les nostres comarques, però amb una clara diferenciació quant a les funcions, específicament pel que fa a la conservació del patrimoni material, tasca que, evidentment, correspon al Museu.

Amb aquest criteri, Carrutxa ha cedit al Museu el seu fons –col·leccions d'atuells de terrissa, d'interès per al Museu, o la d'espardenyers– i ha donat també un seguit d'objectes –eines, atuells domèstics, joguines–, que han estat recollits per membres de l'entitat. En total, un centenar i mig de peces.

Salvador Palomar,
conservador
d'etnologia i
història del MCSV

MUSEU COMARCAL
SALVADOR VILASECA
REUS

Gaudí i el forn romà de la Buada

Jaume Massó Carballido,
arqueòleg

El 21 de juny de 1936, el diari *El Matí* publicava un interessant i poc conegut article d'Eduard Toda en què aquest patrici reusenc evocava els seus vincles juvenils amb un vell i enyorat amic: "Records d'Antoni Gaudí a Reus, fins l'any 1870". Tot i que no hem pogut trobar cap exemplar d'aquell número del rotatiu barceloní, gràcies a una transcripció parcial de Cèsar Martinell hem pogut recuperar el testimoni que vincula Gaudí amb un important jaciment arqueològic reusenc.

El forn romà

Els records de Toda inclouen la intensa relació mantinguda –a dintre i a fora de l'escola– amb el mateix Gaudí i amb l'espluguí Josep Ribera, pels volts de 1868 o 1869:

La nostra vida comuna escolar fou bastant variada. He de dir, en primer lloc, que els tres nois érem bons deixebles, en opinió dels professors [...]. Però en les nostres aficions particulars variàvem sovint. Mentre a en Ribera i a mi ens encantava fer versos o prosa, que crèiem literària, mai no veiérem en Gaudí escriure'n ni una ratlla. Quan volíem excursionar per les belles torrenteres i enfonsats camins dels voltants de Reus, en busca de llocs evocadors dels nostres sentiments romàntics, Gaudí preferia anar a les ruïnes dels forns romans del camí de Monterols, a l'aqüeducte del camí dels Capellans, a racons, en fi, on l'art dominés la naturalesa.

Tot i que la referència geogràfica que ens dóna aquest text no és massa precisa (Toda escrivia quasi setanta anys després dels fets),

no dubtem a identificar "les ruïnes dels forns romans del camí de Monterols" amb les restes existents –encara avui– a la partida dita de la Buada o de l'Espluga Pobra.

En altres llocs i en diferents ocasions hem parlat a bastament de les romanalles d'aquesta antiga terrisseria, conservades –en condicions prou precàries i preocupants– al bell mig del marge d'una finca situada molt a prop del poble de Castellvell del Camp. Actualment és l'únic exemple visible d'un forn romà al terme de Reus, després que les restes de la partida del Roquí hagin estat tapades. Es tracta d'una obra senzilla però resistent, de planta rectangular, amb un muret central i dos de laterals que suporten dues bateries d'arcs que, al seu torn, sostenen la plataforma o graella superior, foradada, sobre la qual es posaven els materials a coure. L'estructura fou bastida amb toves (cuites i recremades pel mateix funcionament del forn) i formava part d'una terrisseria en què es fabricaven materials ceràmics, especialment contenidors (àmfores vinàries i probablement geres) i elements per a la construcció (tègules, ímbrices, etc.). La part que en queda correspon a la del fons de la cambra inferior, car s'ha perdut la zona de la boca i només es poden apreciar –a terra– les restes arracades de la part central. Les dues arcades visibles han fet pensar (i escriure, equivocadament) a més d'un estudiós que eren dos forns (un al costat de l'altre) i no un de sol (de doble arcada). No és estrany, doncs, l'esment plural de Toda. En tot cas, era una prou interessant i pràctica mostra d'arquitectura antiga que va captar l'atenció preprofessional del jove Gaudí, més atret –com sabem– per les obres de l'Home que per les de la Natura.

Hem pogut recollir un nombre considerable de notícies bibliogràfiques sobre la terrisseria romana de la Buada, a part de la ja esmentada. Quant a la data de publicació, la més antiga té més de cent tretze anys i una curiosa relació amb el repetidament citat Toda. El 14 de març de 1886, el periòdic de l'Associació Catalanista de Reus, *La Veu del Camp* (any II, núm. 22, pàg. 195), informava sobre la donació feta al Museu de l'en-

MUSEU COMARCAL
SALVADOR VILASECA
REUS

titat, per part "de don E. T.", de "varios trosos d'ánfora trobats prop d'aquesta ciutat" [sic]. No cal ser un èmul del nostre admirat Sherlock Holmes per a saber qui s'amagava rere les inicials suara esmentades (Toda fou un dels primers i més distingits membres de l'Associació) ni per a deduir quina era la probable procedència d'aquells fragments d'àmfora.

Una altra referència interessant és la del filòleg Miquel Ventura, publicada a la *Revista del Centre de Lectura* (èp. II, núm. 38, pàg. 158) el 15 de setembre de 1902, en un article dedicat a l'anàlisi etimològica de "Lo nom de Reus". Ventura hi deia, de passada, que "avui encare per la banda de Castellvell s'hi conserven marges, ponts i enrunes d'un forn romà". Les notícies es multipliquen durant la segona dècada del segle XX, sobretot arran de les recerques portades a terme en el jaciment per l'Agrupació Excursionista de Reus. Així, si més no, citen el(s) forn(s) de la Buada autors com Artur Masriera (1912), Ricard Ferraté (1915), Joan Ferraté (1918), Jaume Fort (1919) i Salvador Vilaseca (1920). Aquest últim, en un dels seus primers treballs de temàtica arqueològica, "Petites addicions a la història de la Tarragona romana" (*Revista del Centre de Lectura*, èp. III, núm. 15, 1 de setembre de 1920, pàg. 270-271), publica la primera fotografia que coneixem del forn, aleshores mig colgat de terra i situat "en el marge d'una vinya". Val a dir que Vilaseca encara creia que es tractava de dos forns "en engrallat", però almenys va saber identificar –força encertadament– el tipus de material que s'hi fabricava: "la ceràmica [...] és [...] quasi sempre del tipus grosser, ordinari, de la nostra terra. Hi abunden tègules, ímbrices, plats i cantis de varies formes [sic], ribelles, fragments de grans geres, hídris, urnes, pondus, etc.". D'entre aquests fragments, Vilaseca en va recuperar un, corresponent a una àmfora, que conservava l'empremta d'un segell de terrisser (també fotografiat, tot i que invertit, en la làmina que il·lustra el seu article de 1920). Més endavant, l'any 1947, va regalar-lo al Museu que dirigia. Com a curiositat, podem esmentar també que durant la fase prèvia a la inauguració del Museu de Reus, pels volts de 1933, hom va pensar seriosament en desmuntar les restes del forn i reconstruir-les a les dependències de cal Rull (segons les notes de Pere Rius).

Vilaseca tornà, de temps en temps, a visitar aquest jaciment romà, tot i que estava massa allunyat cronològicament dels seus principals interessos científics (centrats en l'estudi de la Prehistòria). Els anys 1952 i 1953, per exemple, formà part del grup de la Secció Excursionista del Centre de Lectu-

ra que va anar a veure l'indret. L'última intervenció destacable de Vilaseca, pel que fa al forn de la Buada, és dels anys 1965-1967 i té una relació directa amb el text de Toda que hem reproduït al començament. El 28 de maig de 1965, Cèsar Martinell, que estava preparant una completa biografia sobre Gaudí, va escriure a Salvador Vilaseca una carta en què li demanava, entre altres coses:

Si seria possible tenir alguna foto de les ruïnes de forns romans del camí de Monterols ó dels "capellans" (és el mateix?) on Toda diu que de nois anaven a passeig i escriure poesies romàntiques. Em plauria donar aquesta evocació gràfica de l'adolescència de Gaudí. Em diu l'amic Torrell que d'això potser en tingui alguna cosa Prunera.

Vilaseca va aconseguir les fotos (fetes expressament) que li demanava Martinell i les hi va trametre poc després (en diverses cartes de Martinell a Vilaseca, conservades al Museu Comarcal de Reus, es parla d'aquesta qüestió). Martinell en va seleccionar finalment una, que va aparèixer en el seu llibre *Gaudí. Su vida, su teoría, su obra*, publicat l'any 1967 (pàg. 18), amb aquest peu:

Restos actuales de uno de los hornos de alfarería romanos, en las cercanías de Reus, que Gaudí gustaba de visitar en su adolescencia.

Martinell va retornar a Vilaseca l'original de la fotografia, que es conserva actualment a l'arxiu d'aquest Museu Comarcal i que ara també reproduïm (no consta el nom de l'autor).

La relació entre Vilaseca i Martinell venia de molt abans (de fet, la primera notícia que en tenim, d'aquesta relació, procedeix precisament d'Eduard Toda i la trobem en una carta a Vilaseca datada l'any 1927). Els contactes van sovintejar a partir de 1930 (Vilaseca es va fer soci dels "Amics de l'Art Vell" quan Martinell n'era el secretari), però l'amistat es va reprendre i es va consolidar a partir de 1949 i es va mantenir ferma i constant fins a la mort de Martinell l'any 1973, tal com demostren les cartes que trameté aquest últim i que Vilaseca guardà curosament. Als últims anys de l'amistat correspon l'encàrrec, fet a Martinell per Vilaseca (com a president de l'Associació d'Estudis Reusencs), d'escriure el llibre *L'arquitecte Gaudí*, que veuria la llum de manera pòstuma (l'any 1979) i en el qual es reproduïx parcialment l'article que Toda havia publicat el 1936. El cercle es tancava definitivament.

MUSEU COMARCAL
SALVADOR VILASECA
REUS

Màscares: teatre, ritus i festa

Salvador Palomar,
conservador
d'etnologia i
història del MCSV

MÀSCARA, f.: Careta de fusta, cuiro, etc., folrada de metall, que els actors antics es posaven per representar la cara figurada, amb forats per als ulls i la boca, amb què una persona es cobreix el rostre per a amagar-lo, especialment en certs balls i altres festes. Per analogia, tros de tela amb forats per als ulls, amb què una persona es tapa parcialment la cara per no ser reconegut...

cares que les diferents cultures han generat arreu del món.

La quantitat i la varietat de màscares existents en totes les cultures és enorme. Intentar fer una selecció amb criteris de representativitat implicaria un volum de treball i una recerca que ultrapassa, amb molt, els objectius d'aquesta mostra. L'exposició que presenta el Museu Comarcal Salvador Vilaseca, en el marc de les activitats del COS,

festival de mim i teatre gestual de Reus, vol ser només una primera aproximació a l'extraordinària riquesa de la màscara com a objecte funcional i simbòlic.

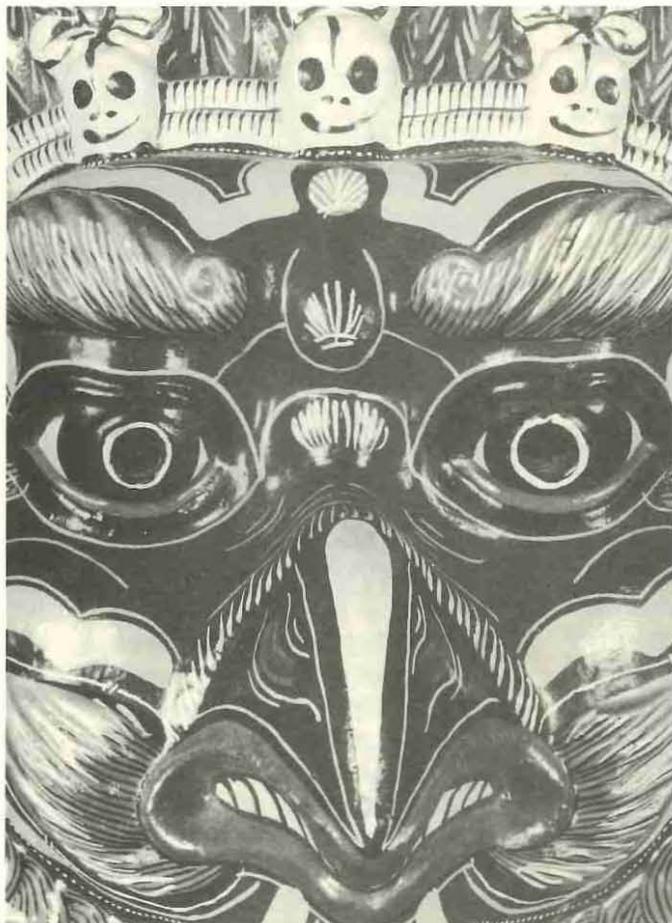
Són màscares de diferents cultures dels cinc continents, procedents, en la seva majoria, de les col·leccions del Museu Etnològic de Barcelona. Màscares que han estat emprades per a representacions de teatre popular, rituals festius o cerimònies religioses i que ens proposen des de personatges mítics –déus, dimonis o éssers fabulosos– a arquetips de personatges quotidians.

A l'exposició, s'hi podran contemplar un seguit de màscares africanes, procedents de Costa d'Ivori, Guinea o el Senegal; de països de l'Àsia com Xina, el Japó, Nepal, l'Índia o el Tibet; de centreamèrica –Panamà o Guatemala–, de Papua i d'altres indrets.

Hem volgut que la representació europea de la mostra la constitueixin algunes peces, ben properes culturalment, i explicitar

la reflexió sobre el paper de la màscara en els nostres propis rituals o cerimònies religioses o festives.

En aquest sentit, la mostra l'encapçala un capgròs, un popular *nano* reusenc, de la sèrie realitzada per Modest Gené. Els capgrossos són, certament, un tipus de màscares ben presents a la nostra cultura. També podem pensar en màscares festives com les que participen en danses de Carnaval, a la Patum –la celebració del Corpus a Berga– o

**Detall d'una
màscara del Nepal**

Foto: Francesc Fernández

MUSEU COMARCAL
SALVADOR VILASECA
REUS

Més enllà de l'emfasi que posen les definicions de màscara en l'ocultació de la persona i, fonamentalment, en la del rostre, la màscara és el vehicle emprat, en diversos contextos culturals, per adoptar una personalitat diferent, representar o esdevenir un ésser, real o mític, i actuar com a tal.

Aquesta importància de la màscara com a instrument de creació es fa palesa quan contemplem, fins i tot despullades de qualsevol referència al seu context d'ús, les màs-

els diables vinculats als següents de festa major o a la festa de Sant Antoni en diverses poblacions.

El conjunt de màscares presentades, una seixantena d'arreu del món, atrauen el nostre interès per la seva bellesa, la qualitat del seu treball i la diversitat de materials emprats per a la seva construcció i decoració. És només un cop d'ull, una mirada fugaça a un món que sabem infinitament més ric i del qual només tenim un coneixement molt parcial. Tot i això, la seva contemplació esperem que us deixi embadalits una bona estona.

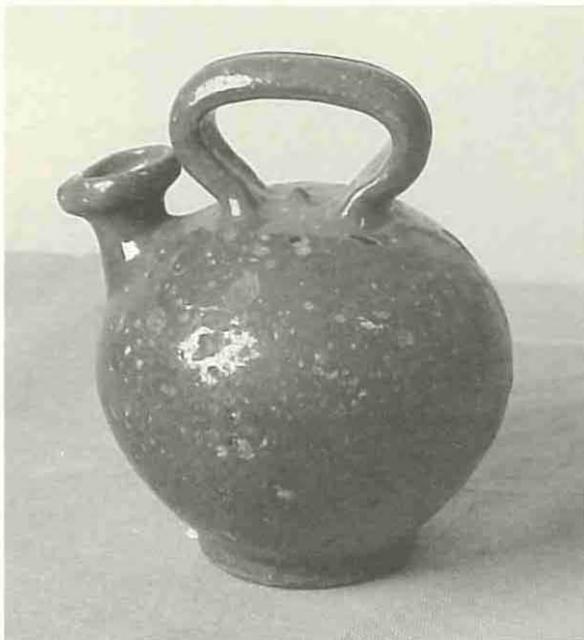

El català, nano reusenc

Foto: Francesc Fernàndez

El Museu al carrer: usos domèstics de l'oli

El dissabte 20 de novembre, el Museu Comarcal Salvador Vilaseca participa en la III Diaada de l'oli DO Siurana a la plaça del Mercadal. Ho farem amb una instal·lació en què, amb una petita mostra de peces, es vol donar a conèixer el treball del Museu pel que fa a la recollida i documentació d'objectes etnogràfics re-

lacionats amb el procés de producció de l'oli i el seu ús. Cal recordar que el nostre Museu compta amb una bona col·lecció de premses, de diverses tipologies i èpoques, em-

prades en l'elaboració del vi i de l'oli.

Volem, però, que aquesta presència del Museu al carrer compti amb la participació del públic, i ens proposem recollir, aquest dia, tota mena d'informacions relacionades amb els usos domèstics de l'oli, més enllà de la gastronomia. Ens proposem recollir, per exemple, notícies

sobre el seu ús com a combustible –per la il·luminació–, en la preparació de remeis, la fabricació de sabó o la seva presència en les creences religioses. Hi sou convidats.

MUSEU COMARCAL
SALVADOR VILASECA
REUS

agenda

Joan Rebull, escultor (1899-1981)

del 22 d'octubre al 9 de gener
Plaça de la Llibertat, 13

Activitats amb motiu de l'exposició Joan Rebull

Conferència

Dijous 4 de novembre

Joan Rebull. Figura de l'escultura catalana

Josep Corredor Matheos

Presenta Ramon Ferran

Taula rodona

Dijous 11 de novembre

Joan Rebull. L'home públic, la vida privada

Jaume Sunyer, J. Salvador Jassans i Mercè Doñate

Moderada Assumpta Rosés

Conferència

Dijous 18 de novembre

Artistes renovadors de l'escultura catalana al segle XX

Daniel Giralt Miracle

Presenta Salvador Juanpere

Les conferències tindran lloc al MCSV, plaça de la Llibertat, 13, a 2/4 de 8 del vespre

Teatre

Dilluns 22 de novembre, a 2/4 de 9 del vespre

Un bloc de paper, un home i un fonògraf

Recreació de la conferència que Joan Rebull va pronunciar al Teatre Bartrina al mes de maig de 1929

Produïda pel col·lectiu de teatre La Vitxeta, amb la col·laboració del Teatre Bartrina

Itinerari d'obra pública

Senyalització dels diferents espais de la ciutat de Reus on hi ha obra de l'escultor. Tots els dissabtes, amb la col·laboració del Patronat Municipal de Turisme i Comerç, s'oferiran visites guiades amb autobús

■ Del 15 al 19 de novembre

Setmana de la Ciència. Descobreix els minerals i les roques

Jornades de portes obertes al Taller de minerals del MCSV, amb activitats per a tots els públics. Raval de Sta. Anna, 59

■ 19 i 20 de novembre

El museu al carrer

Amb motiu de la 3a diada de l'oli Siurana, presència del MCSV a la plaça del Mercadal amb una experiència didàctica de recollida d'informació sobre els usos quotidians de l'oli.

■ Del 22 al 26 de novembre

Exposició

Màscares: ritus, teatre i festa

Amb motiu de COS, festival de mim i teatre gestual de Reus. Raval de Sta. Anna, 59

■ 18 de desembre

A les 6 de la tarda
Visita comentada a la sala d'art gòtic.

A l'entorn de la iconografia nadalenca

Marta López

Audició musical

Plaça de la Llibertat, 13

MUSEU COMARCAL
SALVADOR VILASECA
Reus